
ОТНОСНО НЯКОИ ПРОМЕНИ В ЗАКОНА ЗА СПЕЦИАЛНИТЕ РАЗУЗНАВАТЕЛНИ СРЕДСТВА

*Илин САВОВ**

Law on Special Intelligence Means is one of these important laws to counter illegal activities in the Republic of Bulgaria, which has undergone dynamic changes in recent years. This article discusses some of the major revisions of the law in the period 2013-2015 year and causes them to be made. Referred to is the need for a change in the procedures for the use of the special intelligence means and the period for which they can be implemented. Described are the main objectives which are achieved with the adjustments made: -ensure independence of basic authority, applying the special intelligence means, by those entitled to use them and want to use the results of them; -set up cases of violations of the law under which it is acceptable for the application of special intelligence means; -detailing the procedure, at the request and grant permissions for the application of the special intelligence means as well as the time limits for their use depending on the objects.

В търсенето на баланс между запазването на социалните ценности в сферата на държавната политика и борбата с тежката организирана престъпност е възприет принципът, че ограничаване на основните права и свободи на гражданите трябва да се извършва в изключителни случаи, предвидени в закон, и при строг и ефективен контрол. Структурите в сферата на сигурността са натоварени със специални правомощия, които се характеризират с необходимостта от висок професионализъм, специфични умения и компетентности и не на последно място с работа в условия на конспирация и невъзможност за публично огласяване на дейността. В свое лице държавата е ангажирана да променя и допълва всички нормативни актове, свързани с борбата срещу тежката организирана престъпност и защитата на националната сигурност.

Един от важните закони за противодействие срещу противоправните прояви в Република България е Законът за специалните разузнавателни средства, който претърпя динамични промени през последните години. В настоящата статия ще разгледаме някои от основните корекции на закона през последните години и причините те да бъдат направени.

С новоприетия през август 2013 г. Закон за изменение и допълнение на Закона за специалните разузнавателни средства (ЗСРС) се полагат усилия за създаване на нови правила за използване и прилагане на специални разузнавателни средства (СРС). През последните години българското общество стана свидетел на безпрецедентна поредица от поводи за обстойно преосмисляне на процедурите, органите и механизмите по прилагане на СРС. Именно тази специфика на специалните разузнавателни средства налага те да бъдат регулирани по такъв начин, че да се гарантира тяхното прилагане единствено за нуждите на наказателното производство и за защита на националната сигурност на страната.

* Авторът е доцент, доктор, преподавател и ръководител на катедра „Национална сигурност и обществен ред“ във Висшето училище по сигурност и икономика – Пловдив, преподавател в Академията на МВР.

Създаването на специализирана структура, която основно прилага специални разузнавателни средства, – Държавна агенция „Технически операции“ (ДАТО), и извеждането на този орган от Министерството на вътрешните работи (раздел I, чл. 19а – 19з, ЗИДЗСРС) са положителни и важни стъпки в тази посока. Те осигуряват действителното отделяне на органа, който прилага СРС, от един от заявителите по смисъла на чл. 13, ал. 1, ЗСРС и премахва досегашната подчиненост на Специализирана дирекция „Оперативни технически операции“ (СДОТО) на ръководството на МВР. По този начин се осигурява позиция на равна отдалеченост от всички заявители, което, ведно с предвидения нов, по-висок статут на ДАТО, ще гарантира независимост и ще намали възможността за злоупотреба. Основните функции на Агенцията са свързани с ефективно събиране на информация, придобита на основание на Закона за специалните разузнавателни средства, и изготвяне на доказателства за противодействие на трансграничната, тежката и организираната престъпност, тероризма и защитата на националната сигурност. В изпълнение на главните си задачи Агенцията обезпечава оперативно-издирвателните и разузнавателните структури, органите на досъдебното производство и съда с информация, която е получена от прилагането на специални разузнавателни средства при стриктното спазване на изискванията на нормативните актове, регламентиращи тази дейност.

През 2013 г. беше направен опит да се въведе принципът на финансова обвързаност при използване на СРС като допълнителна форма на контрол и гаранция, че те ще бъдат използвани само когато това е наложително. Идеята беше органите, които заявяват използването на СРС, да го правят при спазване на финансови правила и на базата на самодисциплина при разходване на публични средства.

С приемането на промените в Закона за специалните разузнавателни средства през месец декември 2013 г. Народното събрание на Република България реши принципът на финансова обвързаност при използването и прилагането на специални разузнавателни средства да се отложи за 1 януари 2015 г. Законодателят бе предвидил Държавна агенция „Технически операции“ (ДАТО) да поема разходите за използването на специални разузнавателни средства и през 2014 г. Като основна причина за промяната в това отношение е причината, че в бюджетите на органите по чл. 13, ал. 1, от ЗСРС, не са заложили средства за заплащане на специални разузнавателни средства.

Направените промени от Народното събрание през месец декември 2014 г. отмениха изцяло принципа на финансова обвързаност при осигуряване и прилагане на СРС. Една от причините за това трябва да се търси във факта, че органите по чл. 13, от ЗСРС, все още трудно могат да прогнозираят и планират необходимите финансови средства за следващата година.

За първи път със Закона за изменение и допълнение на Закона за специалните разузнавателни средства от 9.08.2013 г. СРС се използват, когато това се налага за предотвратяване и разкриване на тежки умишлени престъпления, подробно изброени в чл. 3 ал. 1,¹ от закона, както следва:

Глава първа. ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРОТИВ РЕПУБЛИКАТА

Глава втора. ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРОТИВ ЛИЧНОСТТА

Раздел I. Убийство

Раздел II. Телесна повреда

¹ Чл. 3. (1) от ЗСРС (изм. ДВ, бр. 70 от 2013 г., в сила от 9.08.2013 г.) Специалните разузнавателни средства се използват, когато това се налага за предотвратяване и разкриване на тежки умишлени престъпления по глава първа, глава втора, раздели I, II, IV, V, VIII и IX, глава пета, раздели I – VII, глава шеста, раздели II – IV, глава осма, глава осма „а“, глава девета „а“, глава единадесета, раздели I – IV, глава дванадесета, глава тринадесета и глава четиринадесета, както и за престъпления по чл. 167, ал. 3 и 4, чл. 169г, чл. 219, ал. 4, предложение второ, чл. 220, ал. 2, чл. 253, чл. 308, ал. 2, 3 и 5, изречение второ, чл. 321, чл. 321а, чл. 356к и чл. 393 от Особената част на Наказателния кодекс, когато необходимите данни не могат да бъдат събрани по друг начин или събирането им е свързано с изключителни трудности.

Раздел IV. Отвличане и противозаконно лишаване от свобода
Раздел V. Принуда
Раздел VIII. Разврат
Раздел IX. Трафик на хора
Глава пета. ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРОТИВ СОБСТВЕНОСТТА
Раздел I. Кражба
Раздел II. Грабеж
Раздел III. Присвоявания
Раздел IV. Измама
Раздел V. Изнудване
Раздел VI. Вещно укривателство
Раздел VII. Унищожаване и повреждане
Глава шеста. ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРОТИВ СТОПАНСТВОТО
Раздел II. Престъпления в отделни стопански отрасли
Раздел III. Престъпления против митническия режим
Раздел IV. Престъпления против паричната и кредитната система
Глава осма. „А“ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРОТИВ СПОРТА
Глава девета. „А“ КОМПЮТЪРНИ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ
Глава единадесета. ОБЩООПАСНИ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ
Раздел I. Престъпления, извършени по общоопасен начин или с общоопасни средства
Раздел II. Престъпления по транспорта и съобщенията
Раздел III. Престъпления против народното здраве и против околната среда
Раздел IV. Други общоопасни престъпления
Глава дванадесета. ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРОТИВ ОТБРАНИТЕЛНАТА СПОСОБНОСТ НА РЕПУБЛИКАТА, ПРОТИВ ИНФОРМАЦИЯТА, ПРЕДСТАВЛЯВАЩА ДЪРЖАВНА ТАЙНА, И ПРОТИВ ЧУЖДЕСТРАННАТА КЛАСИФИЦИРАНА ИНФОРМАЦИЯ
Глава тринадесета. ВОЕННИ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ
Глава четиринадесета. ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРОТИВ МИРА И ЧОВЕЧЕСТВОТО

Динамичното състояние на глобалната сигурност и в частност на националната сигурност дава основание на законодателя да извършва често промени по отношение на лицата, спрямо които могат да се прилагат специални разузнавателни средства съгласно чл. 12 от ЗСРС.

От последните промени през 2015 г. можем да посочим, че в Закона вече се дава възможност да се прилагат СРС спрямо лица, извършващи или подготвящи престъпления, като:

- тероризъм, подпомагането му чрез финансови средства или обучение – чл. 108а от Наказателния кодекс;
- за принуда някой да извърши, да пропусне или да претърпи нещо, противно на волята му – чл. 143 от Наказателния кодекс;
- за задържане на заложник – чл. 143а от Наказателния кодекс;
- за порнография и трафик на хора – съответно чл. 159 и чл. 159а от Наказателния кодекс;
- за подкуп и за организиране, ръководство или участие в организирана престъпна група – съответно чл. 301 – 305 и чл. 321 от Наказателния кодекс;²

Непрекъснатите трансформации в структурата на МВР, ДАНС и други служби за сигурност налагат промени в ЗСРС и по отношение на субектите, имащи право да искат прилагането и използването на резултатите от специални разузнавателни средства.

² **Наказателен** кодекс на Република България. Обн. ДВ, бр. 26 от 2.04.1968 г., попр. ДВ, бр. 29 от 12.04.1968 г., изм. ДВ, бр. 92 от 28.11.1969 г., изм. ДВ, бр. 26 от 30.03.1973г. (...) изм. ДВ, бр. 14 от 20.02.2015 г., изм. и доп. ДВ, бр. 24 от 31.03.2015 г., доп. ДВ, бр. 41 от 5.06.2015 г., изм. и доп. ДВ, бр. 74 от 26.09.2015 г., изм. ДВ, бр. 79 от 13.10.2015 г.

Съгласно промените през 2015 г. в чл. 13. (1) от ЗСРС е посочено: „Право да искат използване на специални разузнавателни средства и да използват събраните чрез тях данни и веществени доказателствени средства съобразно своята компетентност имат“:

1. (изм. ДВ, бр. 14 от 2015 г.) главна дирекция „Национална полиция“, главна дирекция „Борба с организираната престъпност“, главна дирекция „Гранична полиция“, дирекция „Вътрешна сигурност“, областните дирекции на Министерството на вътрешните работи, специализираните дирекции (с изключение на дирекция „Технически операции“), териториалните дирекции и самостоятелните териториални отдели на Държавна агенция „Национална сигурност“;

2. (изм. ДВ, бр. 79 от 2015 г., в сила от 1.11.2015 г.) Държавна агенция „Разузнаване“.

Тук е важно да отбележим, че новосъздадената Държавна агенция „Разузнаване“ (ДАР) е правоприменик на Националната разузнавателна служба, като контролът върху нея вече не е в правомощията на президента, а на Министерския съвет. ДАР може да използва специални разузнавателни средства на територията на България, както и разузнавателни средства и способности извън територията на страната. Използването на специални разузнавателни средства на територията на Република България става при условия и по ред, определени със Закона за специалните разузнавателни средства, използването на разузнавателни средства и способности извън територията на Република България – при условия и по ред, определени от председателя на Агенцията.

Характерно е, че за първи път открито се предоставя правото на ДАР да притежава и използва СРС, включително и на територията на нашата страна. Държавна агенция „Разузнаване“ ползва информация от информационни фондове на Министерството на вътрешните работи, Държавна агенция „Национална сигурност“ и служба „Военна информация“ по начин, не позволяващ разкриване на интереса ѝ, и при спазване на принципа „необходимост да се знае“. Все пак трябва да се подчертае, че на Държавна агенция „Разузнаване“ не могат да се възлагат задачи от вътрешнополитически характер. Тя има възможност да извършва някои от следните дейности:

- да привлича лица към доброволно сътрудничество;
- да използва юридически лица за прикрития, включително чрез съставяне и използване на официални документи за прикритието, при условия и по ред, определени с акт на Министерския съвет;
- да прилага прикрития на свои служители, както и на вещи и обекти;
- да съставя и използва документи за чужда самоличност и други официални документи, необходими за прикритие на служители, които изпълняват оперативно-разузнавателна дейност.

Държавна агенция „Разузнаване“ предоставя разузнавателна информация на председателя на Народното събрание, на президента, на министър-председателя и министрите, както и на други държавни органи, определени с акт на Министерския съвет. Тя е длъжна да предоставя еднаква по обем и съдържание информация на президента, на председателя на парламента и на министър-председателя. Президентът може да поставя задачи на ДАР съгласувано с премиера на Република България.

В новоприетия Закон за Държавна агенция „Разузнаване“ (ЗДАР) е посочено, че разузнавателна информация е всяка придобита от Агенцията информация за чужди държави, организации и лица или за свързани с тях български организации и лица, която е от значение за националната сигурност на Република България. Изпълнението на дейностите на Агенцията се осигурява чрез (чл. 10, от ЗДАР):³

1. използване на специални разузнавателни средства на територията на Република България при условия и по ред, определени със Закона за специалните разузнавателни средства;

³ Закон за Държавна агенция „Разузнаване“. Обн. ДВ, бр. 79, от 13.10.2015 г.

2. използване на разузнавателни средства и способности извън територията на Република България при условия и по ред, определени от председателя на Агенцията.

Към направените законодателни промени можем да причислим и възможността за прилагане и използване на СРС за разкриване на престъпления, свързани с изборните права на гражданите. Специални разузнавателни средства ще могат да се прилагат само когато са поискани от окръжен прокурор и разрешени от съда. Отстранена е възможността по линия на престъпления по време на избори (чл. 167, ал. 3, 4 и 5 и чл. 169г от Наказателния кодекс)⁴ Министерството на вътрешните работи или Държавна агенция „Национална сигурност“ да има право да иска прилагането на специални разузнавателни средства.

Друга важна промяна, свързана с по-подробната регламентация относно предоставянето на разрешение и разпореждане за прилагане на специални разузнавателни средства, е, както следва:

Чл. 15 от ЗСРС⁵ (изм. ДВ, бр. 42 от 2015 г.): (1) Ръководителите на органите по чл. 13, ал. 1 или наблюдаващият прокурор предоставя искането до председателите на Софийския градски съд, съответните окръжни или военни съдилища, на специализирания наказателен съд или до оправомощен от тях заместник-председател, които в срок до 72 часа дават писмено разрешение за използването на специални разузнавателни средства или отказват използването им, като мотивират актовете си.

Съгласно чл. 15, ал. 2 от ЗСРС „Заявителят е длъжен да предостави на органа по ал. 1 всички материали, на които се основава искането“.

Даденото разрешение за прилагане на специални разузнавателни средства за престъпление, за което Законът не го допуска, оперативно-техническите органи, които прилагат СРС, трябва да откажат да го направят. Освен това органите, които искат разрешение за използване на СРС, вече ще са задължени да предоставят на съда всички материали, на които се основава искането им. С тази промяна става ясно, че изискването за предоставяне от страна на заявителя по чл. 13 от ЗСРС на всички събрани до този момент материали е поставено императивно. В предишната редакция на Закона бе по-скоро пожелателно, че разрешаващият орган (съдът) може да поиска предоставянето им. Съдът пък няма да се произнася незабавно, а ще има 72 часа, за да се запознае с документите и да се мотивира.

През месец май 2015 г. Народното събрание на Република България прие на второ четене промени в Наказателнопроцесуалния кодекс (НПК), които засягат промяна и в чл. 13 от ЗСРС, която е свързана с ползването на специални разузнавателни средства при разследвания срещу магистрати, намиращи се на различни нива в йерархията на съдебната власт. Прието бе още при наличие на данни за неправомерно разрешаване на прилагането на специални разузнавателни средства Националното бюро да сезира Прокуратурата и да уведомява Висшия съдебен съвет, ръководителя на съответния висшестоящ съд и министъра на правосъдието.

Законодателят взе решение за използването на специални разузнавателни средства по отношение на съдии, прокурори и следователи да се дава предварително от председателя на Софийския апелативен съд или от изрично оправомощен от него заместник-председател, ако делото е подсъдно на Софийския градски съд, по искане на административния ръководител на Софийската апелативна прокуратура или на оправомощен от не-

⁴ **Наказателен** кодекс на Република България. Обн. ДВ, бр. 26 от 2.04.1968 г., попр. ДВ, бр. 29 от 12.04.1968 г., изм. ДВ, бр. 92 от 28.11.1969 г., изм. ДВ, бр. 26 от 30.03.1973 г., (...) изм. ДВ, бр. 14 от 20.02.2015 г., изм. и доп. ДВ, бр. 24 от 31.03.2015 г., доп. ДВ, бр. 41 от 5.06.2015 г., изм. и доп. ДВ, бр. 74 от 26.09.2015 г., изм. ДВ, бр. 79 от 13.10.2015 г.

⁵ **Закон** за специалните разузнавателни средства. Обн. ДВ, бр. 95 от 21.10.1997 г., доп. ДВ, бр. 70 от 6.08.1999 г., (...) изм. и доп. ДВ, бр. 14 от 20.02.2015 г., изм. и доп. ДВ, бр. 42 от 9.06.2015 г., изм. ДВ, бр. 56 от 24.07.2015 г., изм. и доп. ДВ, бр. 74 от 26.09.2015 г., изм. ДВ, бр. 79 от 13.10.2015 г.

го заместник. В останалите случаи разрешението се дава от председателя на Военно-апелативния съд или от председателя на апелативния специализиран наказателен съд или от оправомощен техен заместник, по искане на административния ръководител на Военно-апелативната прокуратура, съответно на апелативната специализирана прокуратура или на оправомощен техен заместник.

Разрешението за използване на специални разузнавателни средства по отношение на председател на Софийския апелативен съд, Военно-апелативния съд и апелативния специализиран наказателен съд и негов заместник се дава от заместник-председателя на Върховния касационен съд, ръководещ Наказателната колегия, по искане на заместник на Главния прокурор при Върховната касационна прокуратура.

Народното събрание одобри и разпоредба в Наказателнопроцесуалния кодекс, която предвижда специални разузнавателни средства да се ползват и спрямо свидетел по наказателно производство с негово съгласие при установяването на престъпна дейност. Основната идея на законодателя за тази промяна е, че тази регламентация ще се прилага в случаи на престъпления, като изнудване, принуда, трафик на хора и подкуп. С промените в Наказателнопроцесуалния кодекс⁶ се дава възможност не само на прокуратурата, но и на председателя на ДАНС и на министъра на вътрешните работи да имат право да искат от съда разрешение за използване на СРС срещу съдии, прокурори и следователи. Първоначалният вариант за промени по идея на прокуратурата предвиждаше такова правомощие да има само за Главния прокурор.⁷

Според действащия ЗСРС до промените през 2015 г. срокът за прилагане на специални разузнавателни средства не бе диференциран. Отделните хипотези на прилагане на специални разузнавателни средства обаче са различни, затова по-целесъобразно е да се предприеме стъпка към диференциация в сроковете, в които те могат да се прилагат. Именно това доведе до направените съществени промени в ЗСРС по отношение на сроковете за прилагане на специалните разузнавателни средства спрямо лицата, които се прилагат.

Съгласно чл. 21 от ЗСРС: (1) (изм. ДВ, бр. 109 от 2008 г., изм. ДВ, бр. 74 от 2015 г.) Срокът за прилагане на специални разузнавателни средства е до:

1. двадесет дни в случаите на чл. 12, ал. 1, т. 4;

2. шест месеца по отношение на дейности, свързани със защитата на националната сигурност в случаите на предотвратяване на тежки умишлени престъпления по глава първа от Особената част на Наказателния кодекс;

3. два месеца в останалите случаи.

(2) (изм. ДВ, бр. 74 от 2015 г.) В случай на необходимост срокът по ал. 1 може да бъде продължен по реда на чл. 15:

1. до двадесет дни, но за не повече от шестдесет дни общо в случаите по ал. 1, т. 1;

2. за не повече от дванадесет месеца общо в случаите по ал. 1, т. 2;

3. за не повече от шест месеца общо в случаите по ал. 1, т. 3.

С измененията, които се направиха в ЗСРС, се предложи значително намаляване на срока за прилагане на специални разузнавателни средства по отношение на обекти с цел установяване на самоличността на лица. Органите, имащи право да искат прилагането на СРС, ще използват 20 дни с възможност за удължаване с още 20 дни, но не повече от 60 дни. Законодателят е преценил, че срокът от 20 дни е достатъчен за постигане на целта, за която се прилагат СРС. В случаите на продължаване на срока са създадени гаранции, че този способ няма да бъде използван за неоправдано по-дълъг период чрез съответната

⁶ **Наказателнопроцесуален** кодекс. Изм. и доп. ДВ, бр. 42 от 9.06.2015 г., доп. ДВ, бр. 60 от 7.08.2015 г., изм. и доп. ДВ, бр. 74 от 26.09.2015 г., изм. ДВ, бр. 79 от 13.10.2015 г.

⁷ **Закон** за специалните разузнавателни средства. Обн. ДВ, бр. 95 от 21.10.1997 г., доп. ДВ, бр. 70 от 6.08.1999 г. (...). изм. и доп. ДВ, бр. 14 от 20.02.2015 г., изм. и доп. ДВ, бр. 42 от 9.06.2015 г., изм. ДВ, бр. 56 от 24.07.2015 г., изм. и доп. ДВ, бр. 74 от 26.09.2015 г., изм. ДВ, бр. 79 от 13.10.2015 г.

преценка за това дали е постигната преследваната цел и дали използването на този способ е необходимо и адекватно да бъде продължен. Поради това съществуването на по-дълъг срок е необосновано и предпоставка за непропорционално засягане на права на гражданите.

По отношение на тежките умишлени престъпления по глава първа от Особената част на Наказателния кодекс, които са свързани с подкопаване на устоите на властта, предателство, шпионство и диверсия, бе прието прилагането на специални разузнавателни средства да бъде шест месеца с възможност за увеличаване с още шест месеца. Удължаването на срока се предвижда и в случаите на предотвратяване на тежки умишлени престъпления срещу републиката, срещу живота и здравето на много лица по глава първа от Особената част на Наказателния кодекс. Съгласно новите текстове в Закона по-дългият срок е необходим заради това, че извършването на посочените престъпления е свързано с продължителна подготовка и сериозна организация в условията на секретност. Това налага органите на реда да разполагат с адекватни средства за противодействие, сред които е и прилагането на специални разузнавателни средства за по-дълъг период от време.

Целта на приетите изменения и допълнения е да се прецизират сроковете за прилагане на специални разузнавателни средства и да се запълнят някои празнини в правната уредба.

Друга съществена промяна е срокът за съхраняването и реда и условията за унищожаването на информацията, необходима за защита на националната сигурност, от съответната структура на ДАНС, Служба „Военна информация“ и Държавна агенция „Разузнаване“. Съхранението на тази информация ще се пази най-дълго в сравнение с информацията, събрана със СРС, по други престъпления. Тя ще се пази в архивите на службите 15 години, след което специална комисия от съответната структура ще я унищожава, като изготвя и протокол. Този срок дава възможност за извършване на аналитична дейност и има важна роля при предотвратяването на терористични действия.

Годишният доклад⁸ на Националното бюро за контрол на СРС за 2014 г. показва, че разследването на шпиони е едно от най-честите основания за искане и даване на разрешения за използване на специални разузнавателни средства. След направено проучване от страна на Бюрото става ясно, че наред с наркоразпространението и организираната престъпност шпионството е третото най-често срещано основание за искане на СРС. Така през 2014 г. 1232 СРС са приложени за наркоразпространение, 880 – за разследване на престъпни групи, и 597 – за шпионство. През 2014 г. органите, посочени в чл. 13, ал. 1 – 2 и чл. 34н от ЗСРС, са упражнили правото да използват СРС по отношение на 4202⁹ лица. След като се направи анализ по този показател с предходни години, става ясно, че: през 2013 г. броят на лицата, поставени под секретен контрол, е 4452, през 2012 г. – 5902, през 2011 г. – 8184, и през 2010 г. – 5763.¹⁰ Наблюдава се, че след 2011 г. има тенденция към намаляване на броя на лицата, спрямо които се използват СРС.

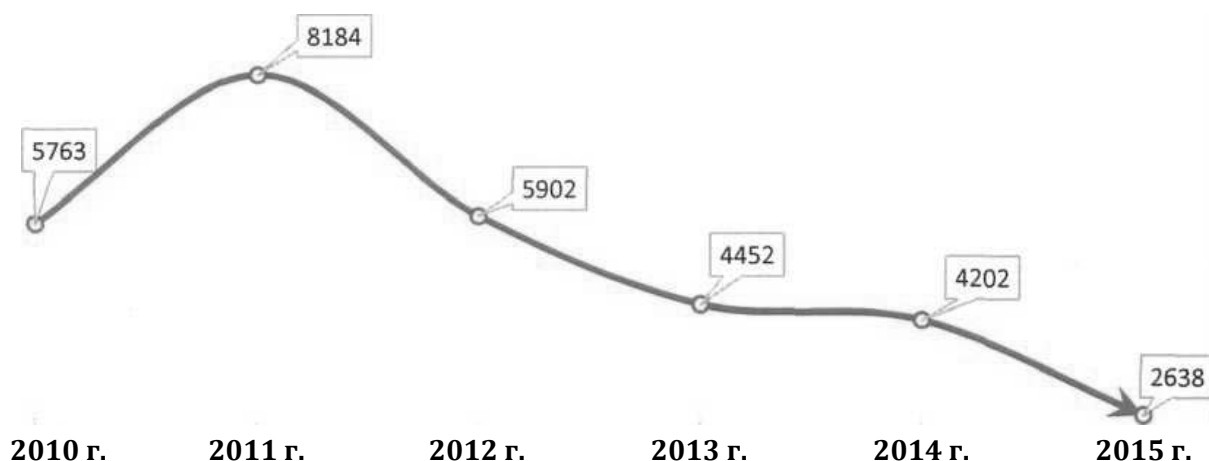
През 2015 г. са започнати процедури по използване на СРС по отношение на 2638 лица.¹¹ Сравнението показва следното: през 2014 г. броят на секретно контролираните лица е 4202 (с 37,22 % повече), през 2013 г. – 4452 (с 40,75 % повече), през 2012 г. – 5902 (с 55,30 % повече), през 2011 г. – 8184 (с 67,77 % повече), и през 2010 г. – 5763 (с 54,23 % повече).

⁸ Годишен доклад на Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства за извършената дейност през 2014 г.

⁹ По данни на органите по чл. 20, ЗСРС.

¹⁰ По данни на прокуратурата такава е тенденцията и в броя на предадените на съд лица – 43 077 за 2014 г., 47 243 – за 2013 г., и 49 484 – за 2012 г. Броят образувани досъдебни производства през 2014 г. е 222 839, през 2013 г. – 241 153, и през 2012 г. – 244 467, т.е. за последните години също се наблюдава спад.

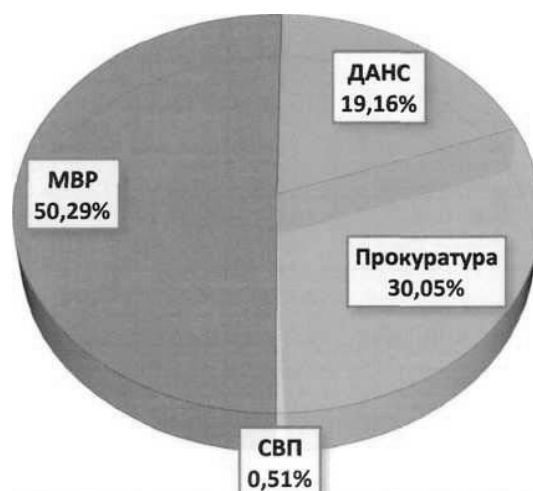
¹¹ По данни на органите по чл.20 от ЗСРС.

През 2015 г. относителният дял на всеки компетентен субект в общия брой иницирани процедури е: МВР – 50,29 %; прокуратура – 30,05 %; ДАНС – 19,16 %; СВП-МО – 0,51 %.

В сравнение с предходната година най-голямо е намалението на процедурите по искания на ДАНС, чийто дял от 31,5 % през 2014 г. е намалял на 19,16 %.

В 79 случая СРС са приложени за опазване на живота или имуществото на лица, дали писмено съгласие за това (чл. 12, ал. 2, ЗСРС), което е с 51,23 % намаление спрямо 2014 г.¹²

За 604 лица (22,9 % от общия брой) прилагането на специални разузнавателни средства е започнало по реда и при условията на чл. 17, ЗСРС,¹³ а за 29 (1,1 % от общия брой лица) – по чл. 18, ЗСРС.¹⁴ В сравнение с 2014 г. случаите, при които СРС са прилагани по чл. 17, ЗСРС, са с 18,6 % по-малко, а по чл. 18, ЗСРС, намалението е със 76,8 %.

Съгласно промените в чл. 22 от ЗСРС¹⁵ се дават правомощия на оперативно-техническите органи да не прилагат специални разузнавателни средства, ако открият явни грешки и пропуски спрямо законодателните изисквания, т.е. предоставят им се оп-

¹² Доклад на Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства за извършената дейност през 2015 г.

¹³ Прилагане в неотложни случаи, започващо веднага след разрешение от съдия.

¹⁴ Прилагане без предварително разрешение от съдия при непосредствена опасност от тежки умишлени престъпления или заплахата за националната сигурност.

¹⁵ Закон за специалните разузнавателни средства. Обн. ДВ, бр. 95 от 21.10.1997 г., доп. ДВ, бр. 70 от 6.08.1999 г. (...). изм. и доп. ДВ, бр. 14 от 20.02.2015 г., изм. и доп. ДВ, бр. 42 от 9.06.2015 г., изм. ДВ, бр. 56 от 24.07.2015 г., изм. и доп. ДВ, бр. 74 от 26.09.2015 г., изм. ДВ, бр. 79 от 13.10.2015 г.

ределени контролни функции. В тези случаи органът по чл. 20 незабавно писмено уведомява органа, издал разрешението, както и заявителя. Органът по чл. 15 отменя, изменя или потвърждава разрешението, изпраща своя акт на органа по чл. 20 и уведомява органа по чл. 13. След получаване на съдебния акт, с който разрешението е изменено или потвърдено, органът по чл. 20 незабавно предприема действия по прилагане на специалните разузнавателни средства.

С направените промени в нашето законодателство относно прилагането на СРС се постигат няколко важни цели:

- Осигурява се независимост на основния орган, прилагащ СРС, от субектите, имащи право да искат използването им и да ползват резултати от тях.

- Прецизират се случаите на закононарушения, при които е допустимо прилагането на специални разузнавателни средства.

- Детайлизира се процедурата по искане и даване на разрешения за прилагане на СРС, както и сроковете за използването им в зависимост от обектите.

Направените изменения и приетите допълнения в наказателно-материалното и наказателнопроцесуалното право и разследване са в отговор на задоволяването на въпиешите потребности на обществото за предприемане на ефективни действия в борбата срещу тежката, организираната и трансграничната престъпност, които са в дневния ред на обществените очаквания, в оценката на дейността на органите на правоохранителната и правозащитната система в страната ни. Вече не съществуват никакви пречки за подобряване на бързината и резултатността в оперативно-издирвателната и разследващата част на надеждно противодействие на престъпността. Промените ще допринесат за повишаване на разузнавателните и информационните компетентности и значително разширяване на професионално-експертния капацитет и способности.

Следователно наблюдаваме развитие на нашето законодателство в положителна посока, съобразена и с практиката във водещи държави от Европейския съюз.

Литература

1. **Закон** за Държавна агенция „Национална сигурност“. Изм. и доп. *ДВ*, бр. 61 от 11.08.2015 г.
2. **Закон** за специалните разузнавателни средства. Изм. и доп. *ДВ*, бр. 74 от 26.09.2015 г., изм. *ДВ*, бр. 79 от 13.10.2015 г.
3. **Закон** за Държавна агенция „Разузнаване“. Обн. *ДВ*, бр. 79, от 13.10.2015 г.
4. **Наказателен** кодекс на Република България. Изм. *ДВ*, бр. 79 от 13.10.2015 г.
5. **Наказателнопроцесуален** кодекс. Изм. и доп. *ДВ*, бр. 42 от 9.06.2015 г., доп. *ДВ*, бр. 60 от 7.08.2015 г., изм. и доп. *ДВ*, бр. 74 от 26.09.2015 г., изм. *ДВ*, бр. 79 от 13.10.2015 г.
6. **Годишен доклад** на Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства за извършената дейност през 2014 г. Рег. № ИК-310 от 29.05.2015 г.
7. **Доклад** на Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства за извършената дейност през 2015 г. Рег. № ИК-174 от 31.05.2016 г.